

<<Նոր ժամանակի կրթություն>> ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝

<<Նախաայբբենական փուլի կազմակերպման նպատակները և
իրականացման ուղիները>>

Առարկա՝ Դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Սուսաննա Բեյբության

Ուսումնական հաստատություն՝

Երևանի Ռ. Աբաջյանի անվան թիվ 147 հիմնական դպրոց

Երևան 2023

Նախաայբբենական փուլի կազմակերպման նպատակները և
իրականացման ուղիները
Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գլուխ 1. Նախաայբբենական փուլի կազմակերպումը	5
Գլուխ 2. Հետազոտական մաս	12
Եզրակացություն	17
Օգտագործված գրականության ցանկ	18

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը:

Նախաալքաբենական փուլում տարվող աշխատանքների հաջող կազմակերպման համար շատ կարևոր է դպրոց ընդունվող երեխայի նախապատրաստումը դպրոցական կյանքին ու կանոններին:

Դպրոցը երեխայի համար նոր աշխարհ է՝ նոր հետաքրքրություններով, հոգսերով ու սպավորություններով, ուրախություններով ու դառնություններով:

Ուսուցիչն իր աշխատանքն այնպես պետք է կազմակերպի, որ առաջին օրերին երեխաների համար այդ ամենի մեջ հաճելին ավելի շատ լինի, քան տհաճը, ոգևորությունն ավելի մեծ բաժին ունենա, քան հուսախաբությունը:

Սա շատ կարևոր նշանակություն ունի ոչ միայն այս առաջին օրերի ուսուցողական դժվարին խնդիրների լուծման համար, այլև դաստիարակչական տեսակետից:

Սովորելու աշխատանքի պատասխանատվությունը և դժվարությունը երեխաներն անպայման պետք է զգան, սակայն դրա հետ մեկտեղ պետք է զգան, որ այդ աշխատանքն իրենց ուժերին ու կարողություններին հասանելի է, որ ուսուցիչը դժվարին պահերին միշտ իրենց հետ է, և չկա որևէ դժվարություն, որ նրանք, աշխատելու դեպքում չկարողանան հաղթահարել: Նախաալքաբենական փուլի ճիշտ կազմակերպման համար ուսուցիչը պետք է բազմակողմանի պատրաստված լինի, հաշվի առնի ուսումնական ժամանակի յուրաքանչյուր վայրկյանը, դասը տանի մի քանի պլանով՝ նկատի ունենալով թե՛ դաստիարակչական ու կրթական աշխատանքների և թե՛ խաղի ու աշխատանքի նպատակահարմար գույակցում, գրաճանաչության ուսուցման համար երեխաներին մտավոր ու ֆիզիկական տեսակետից հնարավորին չափ լավ նախապատրաստելը:

Ծանոթացումը դպրոցական կարգուկանոնին անհրաժեշտ պայման է բոլորովին նոր ու անծանոթ միջավայրում երեխաների արդյունավետ աշխատանքի համար:

Այս առումով ուսուցիչը պետք է նկատի ունենա հետևյալ հիմնական հարցերը, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն աշակերտներին դպրոցին ծանոթացնելու համար.

1. Աշակերտների տեղաբաշխումը՝ ըստ նրանց առողջական տվյալների ու դպրոցական առողջապահության պահանջների:

2. Աշակերտների փոխադարձ ծանոթացումը, որը դասարանական համերաշխ կուլեկտիվի ստեղծման հիմքն է:
3. Դպրոցական կարգուկանոնի բացատրումը, որը պետք է ուղեկցվի համապատասխան ձևերի ցուցադրումով, որպեսզի երեխաների մեջ վարվեցողության այս կամ այն կանոնը դառնա կարողություն:
4. Ճիշտ նստել սովորեցնելը, որը ոչ միայն առողջապահական կանոնների պահպանման, այլև երեխաների ֆիզիկական նորմալ զարգացման և դասերին ակտիվ մասնակցելու հիմնական նախապայմաններից մեկն է:

Այս ամենը անդրադառնում է երեխաների կամքի ու բնավորության ձևավորման վրա:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակը և խնդիրները:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել՝ նախաայբբենական փուլի կազմակերպման նպատակները և իրականացման ուղիները:

Խնդիրներն են՝

- ուսումնասիրել՝ նախաայբբենական փուլի կազմակերպումը,
- իրականացնել՝ հետազոտական ուսումնասիրություն:

Հետազոտական աշխատանքի կառուցվածքը:

Հետազոտական աշխատանքը կազմված է՝ ներածական մասից, երկու բաժիններից, եզրակացությունից և օգտագործված գրականության ցանկից:

Գլուխ 1. Նախաայբբենական փուլի կազմակերպումը

Խոսքի զարգացումը կարևոր նշանակություն ունի գրաճանաչության ուսուցմանը աշակերտներին նախապատրաստելու գործում:

Աշակերտի բառապաշարն իր հիմնական մասով համընկնում է գրական հայերենի համապատասխան բառամթերքի հետ, տարբերությունը միայն արտասանության ու շեշտադրության մեջ է:

Ուսուցչի խնդիրը պետք է լինի ուղղել այդ բառերի արտասանությունն ու շեշտադրությունը և դրանք հիմք դարձնել երեխայի զարգացման համար: Երեխայի խոսքում եղած առօրյա, բարբառային կամ օտար բառերն ու արտահայտություններն ուսուցիչը պետք է հետևողականորեն մաքրի՝ դրանց փոխարեն առաջադրելով գրական լեզվի համարժեքները:

Առաջին դասարանի աշակերտի խոսքի զարգացման համար անհրաժեշտ երեք բաղադրիչների՝ բառապաշարի հարստացման ու կատարելագործման, խոսքի արտահայտչականության՝ առոգանության և տրոհության պահպանման և լավ պատմելու կարողության մշակման աշխատանքները պետք է իրականացնել միաժամանակ, միմյանց հետ սերտորեն կապված:

Դրա լավագույն միջոցը կապակցված խոսքն է:

Տեսողության, լսողության և կինեսթետիկ զգացողության (մարմնի առանձին մասերի այն շարժումները, որոնց հետևանքով առաջանում են ուժի, արագության և մարմնի մասերի շարժման մասին գիտելիքներ) զարգացումը ևս կարևոր նշանակություն ունի որպես երեխաների ճանաչողության և մտածողության զարգացման նախապայմանի: Ուսուցիչը տևական վարժությունների միջոցով պետք է զարգացնի երեխաների հնչյունային լսողությունը, առանց որի հնարավոր չէ գրաճանաչության ուսուցումը:

Նախաայբբենական փուլի խնդիրներից է նաև երեխաների գրաֆիկական տեսողության զարգացումը, որպեսզի նրանք կարողանան տարբերել կողմերը՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ, առարկաների ձևերը՝ կլոր, ձվաձև, քառակուսի, եռանկյունի, գծերը՝ ուղղահայաց, հորիզոնական, ուղիղ, թեք, կլոր, կետերը, տողերն ու սառամասնիկները:

Նախաայբբենական փուլում գրաֆիկական տեսողության զարգացման համար կարևոր նշանակություն ունեն հատուկ դիդակտիկ պարագաների՝ երկրաչափական ձևերի, պարզ պատկերների, գունավոր պաստառների օգտագործումը, պարզ պատկերների գունավորման, մանրագծման ու նրբագծման աշխատանքները:

Նախաայբբենական փուլի կարևոր խնդիրներից է գրամոտորային կինեսթեզիա - ների մշակումը՝ հատկապես ձեռքի դաստակի ու մատների մանր մկանային համակարգերի զարգացումը, նուրբ ու չափավորված շարժումների ու դրանց համակցման կարողության մշակումը: <<Այբբենարանի>> նախաայբբենական փուլի հիմնական նպատակը գրաճանաչության համար անհրաժեշտ հիմք ստեղծելն է: Այն նյութ է տալիս բազմապիսի լեզվական, ճանաչողական ու դաստիարակչական աշխատանքների համար¹:

Նախաայբբենական փուլում տարվող աշխատանքները ուղղված են մեկ հիմնական նպատակի՝ երեխաներին գրաճանաչության նախապատրաստելուն:

Այս փուլում տարվող աշխատանքների համակարգում առանձնահատուկ տեղ են գրավում ուսումնական հարցերը:

Գրաճանաչության ուսուցման համար աշակերտները պետք է որոշակի լեզվական ու աշխարհաճանաչողական գիտելիքներ ունենան, տեսականորեն ու գործնականորեն նախապատրաստվեն կարդալու և գրելու մտավոր գործողությունների կատարմանը, որոշակի կարողություններ պետք է ձեռք բերեն այդ ուղղությամբ:

Լեզվական նախագիտելիքների ուսուցումը, որպես գրաճանաչության ուսուցման համար լեզվական նախադրյալների ստեղծման պայման, անհրաժեշտություն է և դրա վրա հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել: Նախադասության, բառի, վանկի, միավանկ ու բազմավանկ բառերի, հնչյունի, ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունների, տառի, մեծատառի ու փոքրատառի և այլ լեզվական հասկացությունների մասին երեխաները գաղափար պետք է կազմեն նախաայբբենական շրջանում:

<<Այբբենարան>>-ում տրված թեմատիկ, առարկայական և բառնկարների օգնությամբ երեխաներին գաղափար ենք տալիս խոսքի կամ <<ամբողջական պատմության>>, նախադասության ու բառերի մասին, այդ լեզվական անվանումները կապելով

---

¹ Տե՛ս, Ա.Ե. Տեր-Գրիգորյան., <<Հայոց լեզվի մեթոդիկա>>, Երևան: Լույս 1980, էջ 18-19:

կոնկրետ հասկացությունների յուրացման հետ, որպեսզի դրանցից յուրաքանչյուրը որոշակի բովանդակություն ու իմաստ ստանա և հեշտությամբ մտապահվի:

Առանձնապես օգտակար են նախադասությունները բառերի բաժանելու, առաջադրված բառերով նախադասություններ կազմելու, ինքնուրույն կերպով նախադասություններ ու բառեր ասելու վարժությունները:

Նախաայբբենական շրջանում բառի մասին հասկացություն տալուց հետո գաղափար պետք է տալ նաև վանկի՝ բառի արտասանական միավորների կամ մասերի վերաբերյալ: Այս կապակցությամբ էլ երեխաները կծանոթանան միավանկ բառ և բազմավանկ բառ հասկացություններին: Վանկի մասին տրվելիք հասկացությունը մատչելի դարձնելու համար Ա. Բահաթրյանն օգտագործել է վանկային կորերը, որոնք այսօր հաջողությամբ գործադրվում են:

Դրան զուգընթաց օգտագործվում են նաև նախադասության, բառի ու վանկի գծային մոդելները, որոնք նախաայբբենական փուլում օգնում են այդ հասկացությունների յուրացմանը, երբ բառի գրաֆիկական ձևը դեռևս չկա և կորերը պետք է օգտագործվեն մոդելների հետ, և մոդելն է բառի վանկային կառուցվածքի և նախադասության բառային կազմի հիմնական նյութականացնողը: Վանկից անցում է կատարվում հնչյունին, որպեսզի հետագայում բոլոր վերլուծությունները մինչև լեզվական տարրական մասնիկների տարբերակումը հասցնելու հնարավորություն ստեղծվի, և հող նախապատրաստվի գրաձանաչության ուսուցման համար: Սկզբում գաղափար է տրվում վանկի, ապա նաև բառի մեջ եղած հնչյունների մասին, իսկ ավելի ուշ երեխաներին պետք է սովորեցնել տարբերակել հնչյուններն ըստ արտասանության երկարության կամ ժամանակի, ըստ ձայնի և աղմուկի հարաբերության:

Ըստ որում, երեխաները պետք է կարողանան տարբերել երկար արտասանվող և շատ ձայն ունեցող ձայնավոր և կարճ արտասանվող ու քիչ ձայն ունեցող բաղաձայն հնչյունները, դրանք արտահայտել գծային մոդելների վրա՝ սկզբում միայն հնչյունների քանակը, իսկ ապա նաև տեսակը նշելով:

Նախաայբբենական փուլում գրելու ուսուցմանը երեխաներին նախապատրաստելը ևս կարևոր նշանակություն ունի գրաձանաչության ուսուցման համար:

Գրաձանաչություն ասելով հասկանում ենք ոչ միայն հնչյունների գիտակցումն ու դրանց համապատասխան տառերի ձանաչումը, այլև սովորած տառերը գրելը,

այսինքն՝ լսած հընչյունն իր համապատասխան տառով նշանագրելը, տառերը համադրելով բառեր ու նախադասություններ ստանալը:

Գրելու աշխատանքին վարժեցնելու համար ամենից առաջ պետք է զարգացնել աջ ձեռքի դաստակի ու մատների մանր մկանային համակարգը: Երեխայի ձեռքը գրելուն նախապատրաստելու համար մի շարք աշխատանքներ պետք է կատարել, որոնցից են մկանահողային վարժությունները, որոնք կարելի է անցկացնել թե՛ դասից դուրս՝ ֆիզկուլտուրայի պարապմունքների ու ֆիզկուլտ դադարների ընթացքում, թե՛ դասի ընթացքում գրելու աշխատանքից առաջ, գրելու ընթացքում անցկացվող կարճատև դադարների ընթացքում: Բացառիկ կարևոր նշանակություն ունեն պատկերների գունավորման վարժությունները, որոնք հինարավորություն են տալիս գրիչը բռնել սովորեցնել, մատիտով աշխատել, գունավորման սահմաններն ու չափերը պահել, գույները տարբերել, երեխաների մեջ գունազգացողություն զարգացնել²:

Նախաայբբենական փուլի համար նախատեսված գրատետրերը հենց դրա համար են նախատեսված: Կարևոր է նաև պարզ պատկերների մանրագծումն ու նրբագծումը, որը զարգացնում է աչքաչափը, սահմանի ու հեռավորության, համաչափության ու նմանության, ուղղության ու զուգահեռության զգացողությունը:

Տարբեր ուղղությամբ տարվող նրբագծերն ու մանրագծերը հնարավորություն են տալիս տիրապետելու ձեռքի շարժումներին, դրանք դարձնելու նուրբ ու չափավորված: Նույնքան արժեքավոր է նաև պարզ պատկերների նկարումը, որն ավելի բարդ աշխատանք է և պահանջում է ավելի մեծ լարվածություն, պատկերելու կարողություն և գրչին տիրապետելու վարժվածություն:

Շրջապատի պարզ առարկաների գծագրումը երեխաներին մեծ հաճույք է պատճառում և շատ օգտակար աշխատանք է: Այս բոլորը նախապատրաստում են գրելու ուսուցումը, որի համար անցման աստիճան են հանդիսանում գրելու նախավարժությունները, որոնք քառակուսի, եռանկյունի, կիսաշրջանաձև և ոլորվող պատկերներ են կամ պատկերների շարքեր՝ նման եզրանախշերի:

---

² Տե՛ս, Ա. Քյուրքյան., Լ. Տեր-Գրիգորյան., <<Այբբենարան>>, ուսուցչի ձեռնարկ, Ե.: Էդիթ Պրինտ 2019, էջ 29-30:

Մրանց գրելը դեռևս նկարելու կամ գծագրելու տարրեր ունի և հող է ստեղծում տառամասնիկների գրությանն անցնելու համար: Տառամասնիկները մեր տառերի գրության չորս տեղադրություններին համապատասխանող, չորս տարբեր չափերի, 7-8 տեսակի, տարբեր մասնիկներ են, որոնք մասնակցում են մեր բոլոր տառերի ձևավորմանը:

Այս աշխատանքի կատարումն արդեն մոտենում է գրելու գործողությանը թե վարժությունների բնույթով և թե նյութական տեսակետից հող է նախապատրաստում դրա համար:

Տառամասնիկներին անդրադառնում ենք նաև հետագայում, այբբենական շրջա - նում, սակայն այն ժամանակ վերցնում ենք միայն անցնելիք տառի ձևավորմանը մասնակցող մասնիկները և ցույց տալիս տառի ձևավորումը, իսկ նախաայբբենական փուլում այդ հարցին մոտենում ենք ընդհանրապես:

Կարդալու նախապատրաստումը ևս կարևոր աշխատանքներից է: Կարդալու մտավոր գործողությանը երեխաներին պետք է վարժեցնել դեռևս նախաայբբենական շրջանում՝ հիմք ունենալով բառերի գծային մոդելներն ու վանկային կորերը: Այդ աշխատանքը կարելի է տանել հնչյունային տարբեր կառուցվածք ունեցող միա - վանկ ու տարբեր վանկային կառուցվածք ունեցող բառերի գծային մոդելների վրա վերլուծական ու համադրական աշխատանք կատարելով, որը նախաայբբենական շրջանում տարվող լեզվական աշխատանքի հիմնական բովանդակությունը պետք է կազմի:

Հնչույթավանկային մեթոդով պարապելիս հիմնականում վերցվում են երկվանկ բառեր, և ուշադրություն է դարձվում վանկերով կարդալու ալգորիթմի մշակմանը, իսկ

հնչույթաբառային մեթոդով պարապելիս ավելի շատ վերցվում են միավանկ և ապա նոր երկվանկ բառեր, և ուշադրություն է դարձվում ամբողջական բառերով կարդալու ալգորիթմի ձևավորման վրա: Այս դեպքում, եթե ընթերցվող բառը բազմավանկ է, և երեխաներն այն կարդում են վանկերով, ապա անպայման վերջնական աստիճանը պետք է համարվի վանկերի ամբողջացումը բառի մեջ և բառի ամբողջական ընթերցումը:

Առաջադրված բառերի գծապատկերները կազմելը կամ պատրաստի մոդելներին համապատասխանող բառեր գտնելը, դրանց հնչյունային ու վանկային կառուցվածքը գիտակցելը, այդ բառերն ըստ առաջադրված մոդելի կարդալը երեխաների մեջ մշակում է բառերի վանկային սահմանագիծն զգալու և ըստ այդմ բառը վանկերով կամ ամբողջական ձևով կարդալու կարողություն: Այս կարողությունը հետագայում մշակվում ու կատարելագործվում է տառային հիմքով կատարվող վարժությունների ընթացքում, սակայն կարդալու սկզբնական կարողության ձևավորման հիմքը դրվում է նախաայբբենական փուլում:

Այժմ գործածության մեջ գտնվող երկու <<ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ>>-ներում էլ նախաայբբենական փուլում դասերի մեծ մասը տրված է թեմատիկ նկարով և մի քանի առարկայական նկարներով, որոնք կապված են թեմատիկ նկարի հետ, նրա բաղադրիչն են կազմում և լրացնում ու ամբողջացնում են էջում ներկայացված պատմությունը³:

Երբեմն էլ թեմատիկ նկարի հետ տրվում են նաև նկար-պատմության հերոսները կամ առարկաներ այդ թեմաների նկարներից՝ գործողության մեջ:

Ամբողջի այսպիսի բաժանումը կամ մասնատումը նպաստում է ամբողջը ավելի լավ, ճիշտ հասկանալուն, հնարավորություն է ստեղծում լեզվական ու տրամաբանական աշխատանքն ավելի մատչելի դարձնելու, որովհետև բաղադրիչների օգնությամբ հեշտանում է ամբողջի ընկալումը:

Թեմատիկ նկարը կամ նկար-պատմությունը, պատմությունից այն բաղադրող նկար - նախադասությունների բաժանումը, այնուհետև դրանցից նկար-բառերի անջատումը մեծապես նպաստում են երեխաների մեջ վերլուծական կարողությունների մշակմանը, ինչպես նաև մասերի և ամբողջի փոխհարաբերությունների ճիշտ ըմբռնմանը: Իսկ դրանց համեմատումն ու հակադրումը հնարավորություն կտան մասից գնալու դեպի ամբողջը և երեխաներին կտվորեցնեն պարզ համադրում կատարել: Այս կարողության մշակումը էական նշանակություն ունի նաև կարդալու և գրելու ուսուցման համար:

---

³ Տե՛ս, Բահաթրյան Ա., «Ուղեցույց հայ ուսուցչի, ընդհանուր մեթոդիկա և առաջին տարվա նյութի մշակումը», Թիֆլիս 1882, էջ 12-14:

Անշուշտ, նախաայբբենական շրջանի յուրաքանչյուր էջ ունի իր յուրահատուկ կառուցվածքը, բովանդակությունը, իր նպատակներն ու խնդիրները և դրանցով պայմանավորված աշխատանքի ձևերն ու մեթոդական հնարները: Սակայն այդ տարաբնույթ էջերի միջև կան աշխատանքի մեթոդների ու ձևերի ընդհանրություններ, որոնք ուսուցիչը պետք է լավ իմանա՝ էջերի ուսուցողական հնարավորությունն առավելագույնս օգտագործելու համար⁴:

---

⁴ Տե՛ս, Գյուլամիրյան Ջ.Ն., «Կարդալու կարողությունների և խոսքի զարգացումը տարրական դասարաններում», Եր.: «Լույս» 1998, էջ 18-19:

Գլուխ 2. Հետազոտական մաս

Յուրաքանչյուր էջի ուսումնասիրությունը պետք է սկսել դիտումով, որը կարելի է իրականացնել դասագրքի վրա կամ, եթե հնարավոր է, դասագրքի էջի մեծադիր պաստառի վրա: Մի քանի բույս տևող դիտումից հետո երեխաները վերարտա - դրում են նկարի բովանդակությունը, դրա շուրջ դատողություններ անում: Նկարի բովանդակության վերարտադրումից հետո պետք է աշակերտների ուշադրությունը հրավիրել ճանաչողական արժեք ունեցող հարցերի վրա. յուրաքանչյուր էջ անպայմանորեն նոր գիտելիքներ ու տեղեկություններ է պարունակում շրջապատող աշխարհի վերաբերյալ:

Նկարի վրա տարվող աշխատանքի երրորդ փուլը վերաբերում է լեզվական նյութի ուսումնասիրությանը, նրա ճանաչմանն ու ըմբռնմանը:

Լեզվական երևույթի դիտումը, ճանաչումն ու բնութագրումը կատարվում են ուսուցչի անմիջական հսկողությամբ, ուղեկցվող լեզվական առաջադրանք - ներով և հուշող հարցադրումներով: Լեզվական աշխատանքը պետք է ուղեկցվի վերլուծություններով ու համադրություններով, բանավոր կամ գծապատկերներով արտահայտվող վարժություններով, ինչը շատ կարևոր է լեզվական վերացական հասկացությունները գնական դարձնելու և սովորածը մտապահելու համար:

Թեմատիկ նկարների հետ տրվող առարկայական նկարները և դրանց լրիվ ու անավարտ գծապատկերները առատ նյութ են տալիս ամեն կարգի վերլուծական ու համադրական աշխատանքի համար, որոնք կարելի է իրականացնել ամենատարբեր բնույթի դիդակտիկ խաղերի ձևով: Աշխատանքն ավարտվում է գրելու ուսուցման վարժություններով, որոնց օրինակները տրված են աշխատանքային տետրում, որտեղ առաջադրվում են գունավորելու, մանրագծելու և նրբագծելու բազմաբնույթ աշխատանքներ⁵:

Դրանց օգնությամբ վարժեցվում է ձեռքի մանր մկանային համակարգը, և երեխայի մեջ մշակվում է գրելու ալգորիթմը այս ընթացքում երեխաները սովորում են այն տառամասնիկները, որոնք ընկած են բոլոր, հատկապես 1-ին փուլում

⁵ Տե՛ս, Վ.Ա. Մարգարյան., <<Այբբենարան>>, մեթոդական ձեռնարկ, Երևան: Մակմիլան-Արմենիա 2008, էջ 28-29:

անցնելիք տառերի հիմքում: Յուրաքանչյուր առաջադրանքից առաջ ուսուցիչը նախ՝ բացատրում է, թե աշակերտներն ինչ պետք է կատարեն և ինչ հաջորդականությամբ, ապա՝ բանավոր բացատրություն պահանջում երեխաներից՝ համոզված լինելու համար, որ նրանք պատկերացնում են իրենց անելիքը⁶:

Իսկ բուն աշխատանքի ժամանակ ուսուցիչը հսկում և հետևում է, որ աշակերտները ճիշտ նստեն, տետրը ճիշտ դնեն սեղանին, գրիչը ճիշտ բռնեն:

Նախաայբբենական փուլը կառուցված է այնպես, որ երեխաների մեջ արթնացնի հետաքրքրասիրություն, սեր՝ գրքի և դպրոցի նկատմամբ, սովորելու ցանկություն:

Առնչվելով դասագրքի բազմաբնույթ առաջադրանքներին, հաճույքով կատարելով դրանք՝ երեխաները ուժեղ կզգան իրենց, կդառնան զվարթ, շփվող, նրանց չի լքի հաջողակ լինելու զգացումը: Նախաայբբենական փուլին հատկացված է 42 ժամ: Այդ ընթացքում երեխաները սովորում են իրենց փոքրիկ կենսափորձը կիրառել զանազան առաջադրանքներ կատարելիս, սովորում են մրցակցել, համերաշխ լինել, պայքարել, շփվել միմյանց հետ, ճիշտ ձևակերպել իրենց մտքերը:

Այստեղ իմ փորձից բերեմ մի օրինակ, թե ինչպես են անցկացնում՝ հնչյունների ամրապնդումը և տարբերակումը իմ դասաժամերին:

Օրվա դաս - պարապմունքի պլան /1^ա դասարան/:

Տևողությունը՝ 45 րոպե:

Թեմա՝

1. <<Ռ-ր, ս-զ, ժ-շ >> հնչյունների ամրապնդումը և տարբերակումը:
2. Պատմում՝ <<Վաղ գարուն>> թեմայով:
3. <<Կարմիր գլխարկ>> բեմականացում:

Դասի նպատակը

- Ռ-ր, ս-զ, ժ-շ հնչյունները բաց և փակ վանկերում:
- Տեսողական, պատկերային մտածողության զարգացում:
- <<Ռ-ր, ս-զ, ժ-շ>> հնչյուններով բառերի կազմում:
- Կապակցված խոսքի զարգացում:
- Տառային լսողության զարգացում:

---

⁶ Տե՛ս, Խաչատրյան Ս.Գ., «Ժամանակակից մեթոդների կիրառումը տարրական դասարաններում», Գ.: 2002, էջ 22-24:

- Գրաֆիկական տեսողության զարգացում:
- Ճիշտ հնչարտաբերում:
- Հնչյունների ամրապնդում աշակերտի ինքնուրույն բանավոր խոսքում:
- <<Գարուն հասկացության ձևավորում>>:
- Բառապաշարի ընդլայնում ըստ թեմայի:
- Նախադասության կազմում իսկ շաղկապով:
- Մանր մոտորիկայի, ուշադրության, հիշողության զարգացում:

Անհրաժեշտ պարագաներ

- Մահիկներ, <<Արև>>, <<Ձյուն>>, <<Երկինք>>:

Հիմնական հասկացություն

- <<Ռ-ր , ս-զ, ժ-շ>> -ով վանկ, հնչյուն, բառ, բառակապակցություն:
- Ի՞նչպիսին է <<Վաղ Գարունը>> թեմայով պատմում:

Պարապմունքի ընթացքը

Խթանման փուլ. Արտաբերական լեզվական վարժություններ

- Շնչառական վարժություններ:
- Այժմ եկեք ամրապնդենք <<Ռ-ր, ս-զ, ժ-շ>> տառը բանավոր խոսքում, բաց և փակ վանկերում:

Խաղ՝ <<Կրկնիր>>

- հալչել – հոսել,
- տաքացնել - փայլել,
- կարկաչել – դողանջել,
- կանաչել – ծլել,
- պայթել – բացվել,
- վերադառնալ – հյուսել:

Մանր մոտորիկայի զարգացում

Խաղ՝ <<Անձրև է գալիս>>

Կաթ-կաթ,

կաթ-կաթ-կաթ:

Նորից անձրև է կաթում:

Կաթ-կաթ,

կաթ-կաթ-կաթ, և կաթում է և երգում:

Կաթ-կաթ,

կաթ-կաթ-կաթ:

Անձրև ինչ էս դու ուզում:

Կաթ-կաթ,

կաթ-կաթ-կաթ:

Այդ ինչ երգ էս դու ասում:

Կաթ-կաթ-կաթ-կաթ-կաթ-կաթ-կաթ:

Շուտով գարունը կգա:

Կաթ-կաթ-կաթ-կաթ-կաթ-կաթ-կաթ:

Գարնանը հարմար երգ չկա:

Համերգն ավարտվեց մինչ նոր անձրևի գալը:

Իմաստի ընկալման փուլ

- Կռահեցի՞ք, թե ինչի մասին ենք խոսելու:
- Գարնան գալուն անհամբեր սպասում են բոլորը: Եկե՞ք միասին մենք էլ կանչենք նրան.

Արի՛, արի՛, սիրո՛ւն գարուն,
Մեզ ջերմացրո՛ւ, կանա՛չ գարուն,
Մեզ հիացրո՛ւ ծաղկանց բույրով,
Ծիտիկների պէս-պէս գույնով:

Բառապաշարի ընդլայնում

Հարցեր.

- Ինչպիսի՞ն է արևը գարնանը – պայծառ, տաք, կիզիչ, փայլուն:
- Ինչպիսի՞ն է երկինքը գարնանը – երկնագույն, ջինջ, բարձր, պարզ:
- Ի՞նչ է անում արևը գարնանը – փայլում է, ջերմացնում է, տաքացնում է:
- Ի՞նչ է լինում ձյունը գարնանը – հալչում է, հոսում է:
- Ի՞նչ է անում քամին գարնանը – սուլում է, օրորում է, քշում է:

Ֆիզկուլտ դադար

Կառուցենք արևի շողերը:

Նախադասության կազմում իսկ շաղկապով:

Համեմատենք ձմեռն ու գարունը:

Ուշադրության, հիշողության զարգացում

Սովորել բանաստեղծությունը

***

Սրանք աչիկներն են՝ տեսնելու համար:

Սրանք ոտիկներն են՝ թռչկոտելու համար

Սրանք ականջներն են՝ լսելու համար:

Սա բերանիկն է՝ ուտելու համար:

Սրանք թաթիկներն են՝ բռնելու համար

և մայրիկին ամուր գրկելու համար:

***

Ու՛ր ես, արև՛, արթնացի՛ր,

Ու՛ր ես, կռու՛նկ, վերադարձի՛ր,

Ձմեռը հոգնեց, մեզնից հեռացավ,

Կա՛թ-կա՛թ-կա՛թ, գարունը եկավ:

Կշռադասում

Գրել բառեր գարնանը բնորոշ հատկանիշներով:

Կատարել անդրադարձ:

- Ի՞նչ նոր բան իմացանք գարնան մասին:

Սիրելի՛ հյուրեր, աշակերտները պատրաստել են <<Կարմիր գլխարկը>> հեքիաթը բեմականացում: Նպատակն այն է, որպեսզի երեխաների մոտ ձևավորվի ճիշտ հնչարտաբերմամբ գեղեցիկ և սահուն խոսք: Եկեք լսենք նրանց:

Ապրե՛ք երեխաներ բոլորդ սմայլիկներ եք ստանում:

Տնային հանձնարարություն - նկարել գարուն:

Եզրակացություն

Այսպիսով, նախաալբերենական փուլի հիմնական նպատակը երեխաներին աստիճանաբար ուսումնական գործընթացի մեջ ներգրավելն է, աննկատ կերպով նրանց ավելի ու ավելի բարդ առաջադրանքներ կատարելուն նախապատրաստելը և, միաժամանակ, նրանց մտածողության զարգացումն է, ստեղծագործական ունակությունների բացահայտումը, ճանաչողական հետաքրքրությունների խթանումը:

Լեզվական այս նախագիտելիքներն, անշուշտ, դյուրին չէ յուրացնելը, և ուսուցչից պահանջում է համբերատար, մանրակրկիտ, երկարատև աշխատանք:

Սակայն աշխատանքի այս ողջ համակարգը բարերար հող է նախապատրաստում գրաճանաչության շրջանի կազմակերպան համար, և որ ամենակարևորն է՝ ապահովում է գիտակցաբար և հասկանալով կարդալու կարողության ձևավորման սկիզբ: Այս փուլում է զարգանում երեխաների ստեղծագործական երևակայու - թյունը, հիշողությունը, մտածողությունը, նրանց մեջ ձևավորում են երկարատև կենտրոնանալու, կամք դրևորելու ունակություններ: Այս ամենը կատարվում է երեխաների համար հոգեհարազատ այն միջավայրում, որն ստեղծում է դասագիրքը իր գունագեղությամբ, առաջադրանքների հետաքրքրաշարժությամբ, նյութի մատուցման խաղային հնարքներով:

Ուշադրությունը մեկ առարկայից կամ գործողությունից մյուսի վրա արագորեն տեղափոխելու ունակությունը շատ բարդ գործ է, և այդ կարողության ձևավորումը մանկավարժական վարպետության կարևոր կողմերից է:

Կարդանք մտածենք նոր դատողություններ անենք ...

Որպեսզի երեխաները կարդալ սովորեն, նրանք պետք է սիրեն կարդալը, իսկ որպեսզի նրանք սիրեն կարդալը, կարդացածը պետք է լինի հասկանալի և հետաքրքրաշարժ:

Լև Տոլստոյ

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ա.Ե. Տեր-Գրիգորյան., <<Հայոց լեզվի մեթոդիկա>>, Երևան: Լույս 1980
2. Ա. Քյուրքչյան., Լ. Տեր-Գրիգորյան., <<Այբբենարան>>, ուսուցչի ձեռնարկ, Ե.: Էդիթ Պրինտ 2019
3. Բահաթրյան Ա., «Ուղեցույց հայ ուսուցչի, ընդհանուր մեթոդիկա և առաջին տարվա նյութի մշակումը», Թիֆլիս 1882
4. Գյուլամիրյան Ջ.Հ., «Կարդալու կարողությունների և խոսքի զարգացումը տարրական դասարաններում», Եր.: «Լույս» 1998
5. Խաչատրյան Ս.Գ., «Ժամանակակից մեթոդների կիրառումը տարրական դասարաններում», Գ.: 2002
6. Վ.Ա. Սարգսյան., <<Այբբենարան>>, մեթոդական ձեռնարկ, Երևան: Մակմիլան-Արմենիա 2008